

УДК 316.46-048.23:378

ПРАКТИКА РЕАЛІЗАЦІЇ ЛІДЕРСЬКОГО ПІДХОДУ ДО ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ НОВОГО ПОКОЛІННЯ В ПУЕТ

С. І. Нестуля

PRACTICE FOR IMPLEMENTING THE LEADERSHIP APPROACH TO PREPARATION OF THE NEW GENERATION PROFESSIONALS IN PUET

S. I. Nestulya

У статті розкрито суть реалізації лідерського підходу до підготовки фахівців нового покоління у практиці роботи Полтавського університету економіки і торгівлі (ПУЕТ). З'ясовано, що в педагогічному аспекті *лідер* є членом колективу, який у важливих ситуаціях здатний помітно впливати на поведінку інших членів колективу, виявляти ініціативу в діях, брати на себе відповідальність за діяльність колективу. Виявлено, що базовими елементами лідерського потенціалу студентів є: лідерські потреби, лідерські можливості, лідерські цінності та засоби.

На прикладі діяльності навчально-наукового інституту лідерства у ПУЕТ було здійснено заходи практичної реалізації лідерського підходу до підготовки фахівців нового покоління: розроблена та впроваджена Програма «Заходів розвитку лідерського потенціалу студентів ПУЕТ»; організовано зустріч із директором Інституту вищої освіти Національної академії педагогічних наук України; проведено тренінги «Викладання у вищій освіті: сучасні тенденції та виклики» і «Трансформація управління сучасним університетом»; візит команди ПУЕТ до Університету Портсмуту та Університету Саутхемптону (Англія) для ознайомлення з досвідом організації сандвіч-курсів; традиційний семінар «Про корпоративну культуру сучасної компанії»; міні-тренінг «Емоційний інтелект – інструмент продуктивних відносин і соціального успіху»; реалізація програми підвищення кваліфікації працівників міського виконавчого комітету «Кваліфікація 2030» в рамках проекту «Інтегрований розвиток міст в Україні»; тренінги типу «Креативний активізм», «Корпоративна культура», «Створення ефективної та вмотивованої команди», «Ефективна комунікація», «Мотивація, самомотивація та їх практичні способи», «Зміни, адаптація до змін. Стратегічне мислення», «Управління стресом», «Професійне вигорання»; реалізація авторської програми «Інноваційні методики викладання у вищій школі: Новітнє в європейській та світовій практиці»; розроблена програма підвищення кваліфікації працівників соціальних служб державних органів та місцевого самоврядування «Психологічне забезпечення ефективного функціонування особистості та організації» тощо.

Ключові слова: лідер, лідерство, програма, проект, тренінг, інновація, студент, самоврядування

The article reveals the essence of the implementation of the leadership approach to the training of specialists of the new generation in the practice of Poltava University of Economics and Trade (PUET). It is found out that in the pedagogical aspect the leader is a member of the collective, who in important situations can significantly influence the behavior of other members of the team, to identify the initiative in actions, take responsibility for the activities of the team. It is revealed that the basic elements of leadership potential of students are: leadership needs leadership opportunities, leadership values and tools.

On the example of the activity of the teaching and research institute of leadership in PUET the measures of practical implementation of the leadership approach to the training of specialists of the new generation were implemented: The “PUET Student Leadership Development Steps” Program was developed and implemented; meeting with the Director of the Institute of Higher Education of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, trainings “Teaching in Higher Education: Contemporary Trends and Challenges” and “Transformation of Modern University Management”; PUET's visit to Portsmouth University and Southampton University (England) to familiarize with sandwich course experience; traditional seminar “On the corporate culture of a modern company”; mini-training “Emotional intelligence – an instrument of productive relations and social success”; Implementation of the program of professional development of the employees of the city executive committee “Qualification 2030” within the framework of the project “Integrated urban development in Ukraine”; such as “Creative Activism”, “Corporate Culture”, “Creating an Effective and Motivated Team”, “Effective Communication”, “Motivation, Self-Motivation and Their Practical Ways”, “Changes, Adaptation to Change”. “Strategic thinking”, “Stress management”, “Professional burnout”; Implementation of the author's program “Innovative Methods of Teaching in Higher School: Latest in European and World Practice”; program of training of employees of social services of state bodies and local self-government “Psychological support for effective functioning of the person and organization” and other measures.

Key words: leader, leadership, program, project, training, innovation, student, self-governance

Вступ. Нині соціально-економічні реформи в Україні, конкуренція на ринку праці об'єктивно висувають до молодих фахівців вимоги бути готовими постійно розвивати і вдосконалювати свої потенційні можливості. Українському суспільству потрібні активні, компетентні фахівці-лідери, здатні самостійно приймати рішення, готові взяти на себе відповідальність за їх здійснення, які вміють ставити цілі і конструювати шляхи їх досягнення, аналізувати хід і результати, правильно будувати взаємини з іншими людьми. Особлива роль у вирішенні цих завдань відводиться освіті, загальнонаціональні інтереси якої відображені в концепції її модернізації і пов'язані зі зростанням ролі людського фактору, розкриттям потенційних можливостей особистості. Тож на сучасному етапі розвитку вищої школи особливої актуальності набуває управлінська лідерська парадигма, яка сьогодні успішно імплементується у переважній більшості українських закладів вищої освіти.

Незважаючи на те, що існуючі теоретичні та практичні підходи до проблеми лідерства в освіті (Г. Канафоцька (2008, 2010), А. Менегетті (1999), А. Кузьмінський, В. Омеляненко (2006), Л. Червона (2017), В. Ягоднікова (2009), Е. Локк (Locke 1991)) внесли свій вагомий внесок у процес професійної підготовки студентів у закладах вищої освіти, недостатньо було розглянуто питання практичної реалізації лідерського підходу до підготовки фахівців нового покоління.

Формулювання цілей та завдань статті. Метою статті є розкрити суть реалізації лідерського підходу до підготовки фахівців нового покоління у практиці роботи Полтавського університету економіки і торгівлі (ПУЕТ). Завданнями статті є такі: 1) уточнити суть поняття «лідер» у педагогічному аспекті; 2) виокремити базові елементи лідерського потенціалу студентів; 3) схарактеризувати заходи практичної реалізації лідерського підходу до підготовки фахівців нового покоління.

Виклад основного матеріалу. Теоретичним підґрунтям для вивчення обраної теми послуговували праці вітчизняних учених А. Кузьмінського, В. Омеляненка, які стверджують, що в педагогічному аспекті *лідер* (від англ. leader – той, який веде, керує) – це член колективу, який у важливих ситуаціях здатний помітно впливати на поведінку членів колективу, виявляти ініціативу в діях, брати на себе відповідальність за діяльність колективу (Кузьмінський, Омеляненко, 2006).

Згідно з результатами досліджень О. Романовського (2017) базовими елементами лідерського потенціалу студентів є:

1. *Лідерські потреби* – у персоналізації, самовираженні, визнанні, впливі, досягненні, повазі, спілкуванні. Значну роль відіграють також бажання і прагнення відігравати провідну роль у групі (колективі).

2. *Лідерські можливості* – здатність керувати, організовувати, аналізувати, впливати тощо.

3. *Лідерські цінності* – цінність позитивних відносин між суб'єктами освітнього процесу, цінність конструктивних групових відносин, цінність досягнення пізнавально-професійних цілей тощо.

4. *Засоби* – соціально-педагогічні умови освітнього середовища закладу вищої освіти, які об'єктивно сприяють розгортанню лідерського потенціалу особистості студента в процесі його професійного становлення і суб'єктивно ним прийняті.

Активізація лідерського потенціалу студентів найбільш успішно здійснюється у процесі позанавчальної діяльності, оскільки така діяльність

студентів у закладах вищої освіти є ключовим фактором, що впливає на розвиток їхнього внутрішнього потенціалу та сприяє розвитку духовних, моральних, лідерських якостей студентів, що дозволяє їм вибудовувати свою діяльність відповідно до загальноприйнятних цінностей і традицій.

Колектив Полтавського університету економіки і торгівлі (ПУЕТ) працює відповідно Стратегії розвитку університету на 2017–2022 р.р. Стратегічний поступ ПУЕТ базується на лідерській управлінській парадигмі, яка передбачає реалізацію Програми розвитку лідерського потенціалу в університеті на основі принципів менеджменту якості ISO 9001 (2015 р.) і забезпечує сталий розвиток та постійне вдосконалення.

Лідерство – один із восьми принципів нового стандарту менеджменту якості. Відтак, у 2017 році в ПУЕТ створено **навчально-науковий інститут лідерства (ННІЛ)**, розроблена Програма «Заходів розвитку лідерського потенціалу студентів ПУЕТ», яка є складовою кваліфікаційної програми підготовки фахівця. Відповідно до мети формування висококваліфікованого фахівця нового покоління, успішного в професії та щоденному житті, визначено ряд завдань, серед яких:

- забезпечення університету статусу лідера в інноваціях й активного впливу на майбутнє українського суспільства і держави, заохочення персонального лідерства, ініціативності та відповідальності за розвиток української освіти, науки й інших сфер своєї діяльності;

- підвищення значущості стратегічного лідерства, динамічне та послідовне культивування цінностей економіки знань (безперервний розвиток, командна робота, інновації, результативність);

- забезпечення лідерства університету на ринку України щодо інтернаціоналізації освітнього процесу, розробки англійських навчальних програм, навчальних програм, що викладаються іншими іноземними мовами, створення подвійних та спільних дипломів, забезпечення мобільності;

- забезпечення лідерства університету у сфері практико орієнтованого навчання шляхом збільшення кількості баз стажування у різних країнах світу, оптимізації навчальних планів;

- забезпечення лідерства університету в просуванні в Інтернеті, забезпечення найвищого серед українських закладів вищої освіти рівня Web-perfomance;

- націленість на інновації та обмін знаннями, підвищення відповідальності персоналу;

- запровадження системи семінарів-тренінгів із розвитку лідерських якостей для студентів і науково-педагогічних працівників;
- діагностика, аналіз, формування (за потребою) та розвиток лідерських якостей;
- забезпечення розвитку навичок відповідно європейських стандартів менеджменту якості;
- формування простору відкритого партнерства (абітурієнт, студент, колега, бізнес, громадськість).

Відповідно до визначених завдань, ННІЛ у поточному навчальному році реалізував ряд заходів навчального та дослідницького характеру:

Підвищуючи значущість стратегічного лідерства, з метою вивчення світового та вітчизняного досвіду реалізації впровадження лідерського підходу до підготовки фахівців нового покоління – лідерів у сфері економіки, управління, харчових та інформаційних технологій – ректором університету О. Нестулею та ННІЛ 4 жовтня 2017 р. ініційована зустріч із директором Інституту вищої освіти НАПН України, доктором педагогічних наук, професором С. Калашніковою, яка поділилася баченням алгоритму побудови системи управління й інституційного розвитку сучасного університету, провівши для науково-педагогічних працівників університету та студентського активу тренінги: «Викладання у вищій освіті: сучасні тенденції та виклики» і «Трансформація управління сучасним університетом» (рис. 1).

Рис. 1. Зустріч із директором Інституту вищої освіти НАПН України, д. п. н., професором С. А. Калашніковою

Реалізуючи завдання націленості на інновації та обмін знаннями, команда університету на чолі з ректором взяла участь у **Програмі розвитку лідерського потенціалу університетів України**, реалізованої за партнерства Інституту вищої освіти НАПН України та Британської Ради. Ряд тренінгів, майстер-класів, круглих столів, конференцій «Освіта для лідерства, інтелігентності та розвитку таланту», візит команди ПУЕТ до Університету Портсмуту та Університету Саутхемптону (Англія) для ознайомлення з досвідом організації сандвіч-курсів у Британських вишах, безперечно, сприятимуть забезпеченню пріоритетних завдань викладання лідерства у сфері практико-орієнтованого навчання.

У межах підвищення кваліфікації працівників системи споживчої кооперації згідно концепції «Освіта впродовж життя», директор ННІЛ С. Нестуля взяла участь у щорічному традиційному семінарі з головами правлінь обласних споживспілок у Чернівцях «Про корпоративну культуру сучасної компанії», провівши міні-тренінг «Емоційний інтелект – інструмент продуктивних відносин і соціального успіху». Також проведено ряд тренінгів із цієї теми та з теми «Управління стресом» для керівників Миколаївської, Полтавської споживспілок, керівників Лубенської та Гребінківської районних споживчих товариств, управлінського складу нашого університету.

У межах договору, укладеного між ПУЕТ та німецькою неурядовою компанією Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH, продовжується реалізація програми підвищення кваліфікації працівників міськвиконкому «Кваліфікація 2030» в рамках проекту «Інтегрований розвиток міст в Україні» КО «Інститут розвитку міста». Командою тренерів ННІЛ: О. Бабенко, Н. Бобух, А. Бульченко, О. Делією, В. Карманенко, К. Кислою, Т. Костишиною, С. Нестулею, В. Романчук, Л. Степановою проведено тренінги: «Креативний активізм», «Мова ділового спілкування», «Діловодство. Сучасні правила оформлення документів», «Управління конфліктом», «Майстерність публічних виступів. Презентація та модерація дискусій», «Громада і влада міста. Ефективні механізми взаємодії», «Основи графічного дизайну», «Управління персоналом», «Маніпуляційна стійкість у державному управлінні», «Корпоративна культура», «Створення ефективної та вмотивованої команди», «Ефективна комунікація», «Мотивація, само мотивація та їх практичні способи», «Зміни, адаптація до змін. Стратегічне мислення», «Управління стресом», «Професійне вигорання».

ННІЛ продовжує співпрацю з Полтавським обласним центром перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних підприємств, установ і організацій. Підготовлено та проведено ряд тренінгів і практичних занять із застосуванням інтерактивних технологій, а також розроблено навчальні програми:

Формування регіонального лідера управлінця (О. Нестуля, С. Нестуля, Н. Осипенко);

Орієнтовна програма навчальних заходів літньої школи для депутатів (О. Нестуля, С. Нестуля, О. Деля, І. Хівренко, О. Любченко)

Директор ННІЛ С. Нестуля, реалізуючи управлінську лідерську парадигму, поділилася досвідом використання інноваційних освітніх технологій з викладачами закладів вищої освіти України. Проведено ряд тренінгів за **авторською програмою**: «Інноваційні методики викладання у вищій школі: Новітнє в європейській та світовій практиці».

С. Нестулею спільно з доцентом, кандидатом психологічних наук І. Тодоровою підготовлена та реалізується програма підвищення кваліфікації працівників соціальних служб державних органів та місцевого самоврядування: «Психологічне забезпечення ефективного функціонування особистості та організації».

Найважливішим напрямом роботи ННІЛ є навчально-тренінгова та дослідницька робота зі студентською молоддю університету. Розвиваючи університет як «Територію успіху» для студентів та випускників, ННІЛ організовує зустрічі з успішними випускниками університету різних років. Під час тижня «Університетської освіти» студенти першокурсники зустрілися з Анною Масловською – випускницею 2002 р. спеціальності «Міжнародна економіка», старшим фінансовим директором компанії «VISA», регіону Центральної Європи, Близького Сходу і Африки (регіональний офіс компанії знаходиться в м. Дубаї, ОАЕ).

Не менш цікавою для студентів стала зустріч у «Території успіху» з випускником університету, першим лідером студентського самоврядування Євгеном Крамаренком. До дня місцевого самоврядування «Території успіху» стали змістовними та конструктивними майданчиками дискусій студентської молоді із досвідченими та успішними випускниками-депутатами різних рівнів, лише у міській раді сьогодні їх восьmero. Студенти ставили запитання не лише про студентське життя в

рідній alma mater, але й про сучасну молодіжну політику місцевих органів самоврядування.

Роботу «Школи лідерства» цього року побудовано в системний спосіб. Тренерами С. Нестулею та О. Бабенко у перший тиждень університетської освіти проведено тренінг «Мій лідерський потенціал» у 22 групах першокурсників. Тренінг «Навички високоефективних людей: Проактивність» відвідали 15 груп першокурсників. Тренінг «Робота в команді» проведено для 6 груп першокурсників. Тренер О. Бабенко провела серію тренінгів для самоврядних органів факультетів та інституту.

ННІЛ долучився до розвитку лідерського потенціалу школярів міста, які із задоволенням беруть участь у майстер-класах та тренінгах, що постійно проводить його директор.

У поточному навчальному році ННІЛ була розроблена та запропонована програма дослідження лідерського потенціалу студентів-першокурсників та навчально-педагогічних працівників університету. М. Недаєвою підготовлена сторінка відкритого доступу «Лідерський потенціал» (рис. 2), за якою усі студенти першого курсу можуть оцінити свої лідерські можливості та отримати консультацію з розвитку лідерського потенціалу (режим доступу: <http://tests.puet.edu.ua/>).

Навчально-науковий Інститут лідерства

Лідерський потенціал

Перевір свої лідерські здібності

Для студентів 1-го курсу

- Наскільки ви впевнені у собі**
Що таке «впевненість», крім «безстрашного орлиного погляду» та інших рекламно-театральних стереотипів? У першу чергу, звичайно, це внутрішній стан, настрій людини, відчуття себе «в порядку», готовність до вирішення будь-яких життєвих проблем. Якщо у вас є бажання зрозуміти наскільки ви володієте всім цим, то наступний тест для вас. Позначте ті твердження, з якими ви згодні.
- Професійний тип особистості**
Тест призначений для визначення професійної спрямованості особистості. Виберіть одну з двох запропонованих професій, але не з точки зору престижності, а з точки зору її суті: «Чи можу я займатися даним видом діяльності, чи хочу я цього?».
- Потреба в досягненні**
В запропонованих твердженнях дайте відповідь «так», якщо згодні, або «ні» – якщо не згодні.

Рис. 2. Сторінка відкритого доступу «Лідерський потенціал»

Розглянуті вище заходи за своїм змістом та суттю спрямовані на розвиток лідерських якостей студентів. Аналіз наукових праць (Д. Алфімов (2010), Р. Джуліані (2002), А. Єршов (1991), А. Зоріна (2009), І. Краснощок (2012), Р. Кричевський (2007), А. Мудрик, Х. Шишкіна (2013), М. Ландсберг (2004), Д. Максвелл (2004, 2005)) засвідчив, що під *лідерськими якостями студентів* слід розуміти різновид соціально-психологічних якостей особистості, який відбиває її ставлення до інших та суспільства, дозволяє здійснювати значний вплив на членів студентської групи, сприяє створенню позитивної атмосфери в групі, виявляється в її стійкій активній, відповідальній суспільній поведінці та вчинках, спрямованих на організацію й управління взаєностосунками у студентській групі для досягнення колективних цілей найоптимальніше. Ми переконані, що розвиток лідерських якостей студентів має бути домінантним напрямом освітнього процесу сучасного закладу вищої освіти.

З метою визначення лідерського потенціалу студентів ПУЕТ, серед першокурсників визначався професійний тип особистості. Аналізуючи результати тестування студентів I курсу (248 студентів) за тестом «Професійний тип особистості» зі сторінки відкритого доступу «Лідерський потенціал», ми отримали такі результати (рис. 3):

Рис. 3. Результати тестування студентів I курсу за тестом «Професійний тип особистості»

Зазначимо, що *реалістичному типу* (11% опитаних респондентів) особистості властива емоційна стабільність, орієнтація на сьогоднішній день. Представники даного типу займаються конкретними об'єктами та їх

практичним використанням: речами, інструментами, машинами. Віддають перевагу заняттям, що вимагають моторних навичок, спритності, конкретики. Професії – механік, електрик, інженер, моряк, водій та ін.

Артистичний тип (5% опитаних респондентів) відсторонюється від чітко структурованих проблем та видів діяльності, які передбачають велике фізичне навантаження. У спілкуванні з оточуючими спирається на свої безпосередні відчуття, емоції, інтуїцію та уяву. Йому притаманний складний погляд на життя, гнучкість, незалежність суджень. Властива несоціальність та оригінальність. Професії – музикування, малярство, літературна творчість, фотографія, театр та ін.

Соціальний тип (9% опитаних респондентів) ставить перед собою такі цілі і завдання, які дозволяють йому встановити тісний контакт з навколишнім соціальним середовищем. Володіє соціальними вміннями та має потребу в соціальних контактах. Прагне повчати, виховувати. Гуманний. Здатний пристосуватися практично до будь-яких умов. Намагається триматися осторонь від інтелектуальних проблем. Представники цього типу активні та вирішують проблеми, спираючись головним чином на емоції, почуття та вміння спілкуватися. Професії – лікар, вчитель, психолог, соціальний працівник та ін.

Конвенціональний тип (27% опитаних респондентів) віддає перевагу чітко структурованій діяльності. З навколишнього середовища він обирає цілі, завдання та цінності, що виникають зі звичаїв й обумовлені станом суспільства. Йому властиві серйозність, наполегливість, консерватизм, старанність. Відповідно до цього його підхід до проблем носить стереотипний, практичний та конкретний характер. Професії – машинопис (друкарська справа), бухгалтерія, програмування та ін.

Заповзятливий тип (30% опитаних респондентів) обирає такі цілі, цінності та завдання, які дозволяють йому проявити енергію, ентузіазм, імпульсивність, домінантність, реалізувати любов до пригод. Йому не до душі заняття, пов'язані з ручною працею, а також ті, що вимагають посидючості, великої концентрації уваги та інтелектуальних зусиль. Надає перевагу керівним ролям, за допомогою яких може задовольнити свої потреби в домінантності та визнанні. Активний, заповзятливий. Професії – директор, журналіст, адміністратор, підприємець та ін.

Інтелектуальний тип (18% опитаних респондентів) орієнтований на розумову працю. Він аналітичний, раціональний, незалежний, оригінальний. Переважають теоретичні та, певною мірою, естетичні

цінності. Замість роздумувати про проблему він вважає за краще займатися реалізацією пов'язаних з нею рішень. Йому подобається вирішувати завдання, що потребують абстрактного мислення. Професії в першу чергу наукові – математик, фізик, астроном та ін.

Використання сторінки відкритого доступу «Лідерський потенціал» є свого роду організацією системи педагогічного супроводу дистанційного навчання студентів, адже студенти-першокурсники знайомляться з інформаційно-освітнім середовищем ПУЕТ. Мета такої підтримки – надання допомоги у формуванні самостійної особистості студента, умінь самостійно вирішувати певні проблеми і використовувати цей досвід у майбутньому (Ирхина, Беседина, 2012; Лаптева, 2015).

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Таким чином, запропоновані заходи практичної реалізації лідерського підходу до підготовки фахівців нового покоління сприяють вирішенню таких завдань: одержання конкурентоспроможних наукових і науково-прикладних результатів; застосування нових наукових, науково-технічних знань під час підготовки фахівців із вищою освітою; розроблення та виконання пріоритетних наукових програм, проведення наукових досліджень, експериментальних розробок тощо на засадах поєднання кадрових, фінансових, технічних та організаційних ресурсів відповідно до законодавства; забезпечення міждисциплінарності освіти та науки; підтримка нових перспективних напрямів наукових досліджень, що узгоджуються із пріоритетними напрямами регіону та держави, інноваційними тенденціями розвитку науки у світі; виконання науково-дослідних робіт, актуальних для України та країн Європейського Союзу; інноваційне реформування системи організації та поглиблення змісту наукових досліджень у контексті інтернаціоналізації; трансфер технологічних розробок університету, комерціалізації результатів наукових досліджень та взаємодії з бізнес-середовищем.

Перспективи дослідження полягають у розширенні засобів практичної реалізації лідерського підходу до підготовки фахівців нового покоління, які в епоху знань та інновацій сучасного інформаційного суспільства готові до викликів швидкозмінного, динамічного середовища.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- Алфімов, Д. В. (2010). Виховання лідерських якостей школярів у сучасній загальноосвітній школі. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*, 4, 3-14.
- Джулиани, Р. У. (2002). *Лідерство*. М. : Мирамакс.
- Ершов, А. А. (1991). *Лідер и авторитет*. Ленинград.
- Зорина, А. В. (2009). *Педагогические условия формирования лидерских качеств у студентов вуза* (Автореф. дисс. ... канд. пед. наук). Н. Новгород : Нижегородский государственный архитектурно-строительный университет.
- Ирхина, И. В., Беседина, О. А. (2012). Организация педагогического сопровождения дистанционного обучения студентов : из опыта работы Национального исследовательского университета «БелГУ» *Современные проблемы науки и образования* : электрон. науч. журн., 2. Взято с http://dspace.bsu.edu.ru/bitstream/123456789/6152/1/Irkhina_Pedagogical_Support.pdf
- Канафощька, Г. (2008). Через нову парадигму менеджменту – до нового лідерства. *Тези доповідей VIII Міжнародного форуму «Етичні та духовні аспекти розвитку людини і суспільства»* (Київ, 18–20 квітня 2008 р.) (с. 19-20). Київ.
- Канафощька, Г. П. (2010). Лідерство-служіння. *Тези доповідей IX Міжнародного форуму «Етичні та духовні аспекти розвитку людини і суспільства»* (Київ, 4–15 травня 2010 р.) (с. 49-50). Київ.
- Краснощок, І. П. (2012). Розвиток лідерських якостей студентів. *Наукові записки КДПУ ім. В. Винниченка. Серія: Педагогічні науки*, 112, 211-219.
- Кричевский, Р. Л. (2007). *Психология лидерства*. М. : Статус.
- Кузьмінський, А. І., Омеляненко, В. Л. (2006). *Педагогіка у запитаннях і відповідях : навч. посіб.* Київ : Знання.
- Ландсберг, М. (2004). *Лідерство. Видение, вдохновение и энергия*. М. : Эксмо.
- Лаптева, М. В. (2015). Інтелектуальні навчальні системи в практиці підготовки іноземних студентів. *Засоби навчальної та науково-дослідної роботи*, 45. 35-45.
- Максвелл, Д. С. (2004). *Обязательное качество лидера*. Минск : Попурри.
- Максвелл, Д. С. (2005). *Воспитай в себе лидера*. Минск : Попурри.
- Максвелл, Д. С. (2005). *Создай команду лидеров*. Минск : Попурри.
- Менегетти, А. (1999). *Психология лидера*. 2-е изд., испр. и доп. М. : Славянская ассоциация Онтопсихологии.
- Мудрик, А. Б., Шишкіна, Х. Ю. (2013). *Розвиток лідерських якостей : програма тренінгу*. Луцьк : Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки.
- Романовський, О. Г. (2017). *Лідерські якості в професійній діяльності : навч. посіб.* / О. Г. Романовський [та ін.]. Харків : НТУ "ХПІ".

Червона, Л. (2017). Студентське самоврядування як інструмент розвитку лідерського потенціалу університетів у контексті глобального лідерства. *Теоретичний та методично-науковий часопис «Вища освіта України»*, 2(1), 149-154.

Ягоднікова, В. (2009). Виховання лідерів. *Виховна робота в школі*, 10, 2-36.

Locke, E. A. (1991). *The Essence of Leadership*. N. Y. : Lexington Books.

REFERENCES

Alfimov, D. V. (2010). Vykhovannia liderskykh yakosti shkolariv u suchasni zahalnoosvitni shkoli. *Dukhovnist osobystosti: metodolohiia, teoriia i praktyka* [Education of leadership qualities of pupils in a modern general school. *Personality Spirituality: Methodology, Theory and Practice*], 4, 3-14.

Dzhuliani, R. U. (2002). *Liderstvo [Leadership]*. M. : Miramaks.

Ershov, A. A. (1991). *Lider i avtoritet [Leader and authority]*. Leningrad.

Zorina, A. V. (2009). *Pedagogicheskie usloviya formirovaniya liderskih kachestv u studentov vuza* (Avtoref. diss. ... kand. ped. nauk) [Pedagogical conditions for the formation of leadership qualities among university students (Thesis for a Degree Candidate of Pedagogical Sciences)]. N. Novgorod : Nizhegorodskij gosudarstvennyj arhitekturno-stroitel'nyj univrsitet.

Irhina, I. V., Besedina, O. A. (2012). Organizacija pedagogicheskogo soprovozhdenija distancionnogo obuchenija studentov : iz opyta raboty Nacional'nogo issledovatel'skogo universiteta "BelGU". *Sovremennye problemy nauki i obrazovaniya : jelektron. nauch. zhurn.* [Organization of pedagogical support of distance learning of students: from the experience of the National Research University "BelGU" *Modern problems of science and education: an electronic scientific journal*], 2. Retrieved from http://dspace.bsu.edu.ru/bitstream/123456789/6152/1/Irkhina_Pedagogical_Support.pdf

Kanafotska, H. (2008). Cherez novu paradyhmu menedzhmentu – do novoho liderstva. *Tezy dopovidei VIII Mizhnarodnoho forumu «Etychni ta dukhovni aspekty rozvytku liudyny i suspilstva»* (Kyiv, 18–20 kvit. 2008 r.) (s. 19-20) [Through a new paradigm of management - to a new leadership. *Abstracts of VIII International Forum "Ethical and Spiritual Aspects of Human and Social Development"* (Kyiv, April 18-20, 2008) (p. 19-20)]. Kyiv.

Kanafotska, H. P. (2010). Liderstvo-sluzhinnia. *Tezy dopovidei IKh Mizhnarodnoho forumu «Etychni ta dukhovni aspekty rozvytku liudyny i suspilstva»* (Kyiv, 4–15. travnia 2010 r.) (s. 49-50) [Leadership-ministry. *Abstracts of the IX International Forum "Ethical and spiritual aspects of human and society development"* (Kyiv, May 4-15, 2010) (p. 49-50)]. Kyiv.

Krasnoshchok, I. P. (2012). Rozvytok liderskykh yakosti studentiv. *Naukovi zapysky KDPU im. V. Vynnychenka. Serii: Pedagogichni nauky* [Development of student leadership skills. *Scientific notes of KDPU them. V. Vynnychenko. Series: Pedagogical Sciences*], 112, 211-219.

Krichevskij, R. L. (2007). *Psihologija liderstva [Leadership Psychology]*. M. : Status.

Kuzminskiy, A. I., Omelianenko, V. L. (2006). *Pedahohika u zapytanniakh i vidpovidiakh : navch. posib.* [Pedagogy in questions and answers: tutorial]. Kyiv : Znannia.

Нестуля С. І. Практика реалізації лідерського підходу до підготовки фахівців нового покоління в ПУЕТ

- Landsberg, M. (2004). *Liderstvo. Videnie, vdohnovenie i jenergija* [Leadership. Vision, inspiration and energy]. M. : Jeksmo.
- Laptieva, M. V. (2015). Intelektualni navchalni systemy v praktytsi pidhotovky inozemnykh studentiv. *Zasoby navchalnoi ta naukovo-doslidnoi roboty* [Intelligent training systems in the practice of training foreign students. Means of educational and research work], 45, 35-45.
- Maksvell, D. S. (2004). *Objazatel'noe kachestvo lidera* [The mandatory quality of the leader]. Minsk : Popurri.
- Maksvell, D. S. (2005). *Vospitaj v sebe lidera* [Educate the leader in yourself]. Minsk : Popurri.
- Maksvell, D. S. (2005). *Sozdaj komandu liderov* [Create a team of leaders]. Minsk : Popurri.
- Menegetti, A. (1999). *Psihologija lidera* [Psychology of the leader]. 2nd ed. M. : Slavjanskaja asociacija Ontopsihologii.
- Mudryk, A. B., Shyshkina, Kh. Yu. (2013). *Rozvytok liderskykh yakostei : prohrama treninhu* [Development of leadership qualities: training program]. Lutsk : Skhidnoievropeyskyi natsionalnyi universytet imeni Lesi Ukrainky.
- Romanovskyi, O. H. ta in. (2017). *Liderski yakosti v profesiinii diialnosti : navch. posib.* [Leadership skills in professional activities: tutorial]. Kharkiv : NTU "KhPI".
- Chervona, L. (2017). Studentske samovriaduvannia yak instrument rozvytku liderskoho potentsialu universytetiv u konteksti hlobalnoho liderstva. *Teoretychnyi ta metodychno-naukovyi chasopys «Vyshcha osvita Ukrainy»* [Student Self-Government as a Tool for Developing Leadership Capacity of Universities in the Context of Global Leadership. Theoretical and methodological and scientific journal "Higher education of Ukraine"], 2(1), 149-154.
- Iahodnikova, V. (2009). Vychovannia lideriv. *Vykhovna robota v shkoli* [Leadership education. Educational work in school], 10, 2–36.
- Locke, E. A. (1991). *The Essence of Leadership*. N. Y: Lexington Books.

Нестуля Світлана Іванівна

Кандидат історичних наук, доцент кафедри управління персоналом та економіки праці, директор навчально-наукового інституту лідерства ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі».
вул. Ковалю, 3, Полтава, Україна, 36014
Тел. +380 99 944 36 56
+38 (0532)50 91 77
ORCID ID 0000-0002-8853-4538
e-mail: snestulya@gmail.com

Nestulya Svitlana Ivanivna

Candidate of Historical Sciences, Associate Professor
Department of Personnel Management and Labor Economics, Director of the Educational and Scientific Institute of Leadership of the University of Ukoopspilks "Poltava University of Economics and Trade".
Street Kovaly, 3, Poltava, Ukraine, 36014
Tel. +380 99 944 36 56
+38 (0532) 50 91 77
ORCID ID 0000-0002-8853-4538
e-mail: snestulya@gmail.com